

ORTADOĞU ÜLKELERİNDE SUÇ ORANLARINA GENEL BİR BAKIŞ**

An Overview of Crime Rates in the Middle East Countries

Zahir KIZMAZ*

ÖZET

Bu makalenin konusunu, Ortadoğu coğrafyasında yer alan bazı ülkelerdeki suç oranları ve bu oranların yıllar bazında nasıl bir seyir izlediği hususu oluşturmaktadır. Uluslararası suç istatistikleri, Ortadoğu ülkelerindeki suç oranlarının, gelişmiş ülkelere kıyasla oldukça düşük olduğunu göstermektedir. Ancak son yıllarda, bu ülkelerde de bazı suçlarda artış yönünde bir kıvrımdanmanın olduğu gözlemlenmektedir. Bu çerçevede çalışmanın amacı, Ortadoğu ülkelerinde gerçekleşen suç oranlarının düzeyini ve bu oranların yıllar bazındaki değişimini ortaya koymaktır. Aynı şekilde bu makalede, Ortadoğu ülkelerindeki suç oranlarının niçin düşük seyrettiği ve son dönemlerde bazı ülkelerde ve suç türlerinde gerçekleşen artışın nedenlerinin neler olabileceği sorusuna yanıt aranmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: Ortadoğu Ülkelerinde Suç Oranları, Suç Oranlarındaki Değişim, Düşük Suçluluğun Nedeni

ABSTRACT

The subject of this article, on the basis of crime rates and the years to see how these rates are matter in some of the countries in the Middle East. According to international crime statistics, crime rates in Middle Eastern countries is quite low compared to developed countries. However, in recent years, an increase in crimes is observed that some of these countries. The aim of this study, proportional to reveal change in the level of actual crime rates on the basis of years of Middle East countries. In the same way this article will be searching for answers to the question Middle east countries; why crime rate remained low in recent years and what could be reasons for the increase in some countries and types of crimes.

Key Word: Crime Rates in Middle East Countries, Changes in Crime Rates, Causes of Low Crime Rates.

1. GİRİŞ

Uluslararası suç istatistikleri, Ortadoğu coğrafyasında yer alan ülkelerde gerçekleşen suç oranlarının, gelişmiş olan ülkelerdeki suç oranlarından son derece düşük olduğunu göstermektedir. Ancak, suç istatistiklerinin güvenilirliğine ilişkin bazı çekincelerin de burada belirtilmesi gerekmektedir. Özellikle, bilinmediği veya bildirilmediği için kayda geçmeyen ve dolayısıyla istatistiklerinin göstermediği fakat gerçekte var olan, işlenmiş olan suçluluğu tanımlamak için kullanılan “siyah sayılar” sorununun, gelişmiş ülkeler için de söz konusu olmasına rağmen, Ortadoğu ülkeleri için daha ciddi bir problem teşkil ettiği söylenebilir. Diğer bir ifade ile gelişmiş ülkelere kıyasla Ortadoğu ülkelerinde işlenen suçların önemli bir oranının, bazı nedenlerle gerekli birimlere yansımadağı veya gizli kaldığı bir gerçektir. Bu nedenlerin başında, işlenen suç olaylarının, ilgili birimlere bildirilmemesi ve bazen de bildirilmesi durumunda bile gerekli özenin veya titizliliğin gösterilmeyerek ilgili kayıtlara girilmemesi gelmektedir. Bu durum da, işlenen suçların tümünün istatistiklere yansımadağı ve dolayısıyla suç istatistiklerinin, işlenen tüm suçları göstermediği anlamına gelmektedir.

Özellikle geleneksel/dinsel yapının ve kurumların güçlü olduğu Ortadoğu toplumlarında işlenen suçların önemli bir oranı resmi kurumların dışında, aracı bireyler veya kurumlar sayesinde

* Prof. Dr. Fırat Üniversitesi, İnsani ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Sosyoloji Bölüm, ELAZIĞ mail: zkizmaz@firat.edu.tr

** Bu makale, Fırat Üniversitesi Orta Doğu Araştırmaları Merkezi Sosyoloji Şubesi tarafından 28 – 30 Haziran 2012 Tarihinde düzenlenen Uluslararası Ortadoğu Sosyolojisi Kongresinde sunulan bildirinin genişletilmiş halidir.

çözümüne kavuşturulmaktadır. Bu durum da, işlenen tüm suçların bir şikâyet konusu olarak resmi kurumlara yansımaması ile sonuçlanmaktadır. İşlenen suçların tümünün gerekli veya ilgili yerlere bildirilmemesi veya istatistiklere yansımamasının başka nedenleri de bulunmaktadır. Burada işlenen suçların tümünün istatistiğe yansımamasının önde gelen bazı nedenleri olarak; a) cinsel taciz ve tecavüz gibi bazı suçların utanma ve çekingenlik duygusunu içermesi, b) yaralama veya aşırma türü bazı hırsızlık suçları gibi eylemlerin basit düzeyde görülmesi ve dolayısıyla bildirilme gereğinin duyulmaması c) suçlunun, suç mağduruna olan yakınlığı/akrabalığı veya ondan duyulan çekinme/korkma, d) suçu kayda geçiren memurların bu konuda gerekli özen ve titizliği göstermemeleri, e) işlenen suç oranlarını düşük göstermek gibi bir yaklaşımı resmi bir politika olarak benimseyen iktidarların tutumları gibi hususlar belirtilebilir. Suçların karanlıkta veya gizli kalması olarak tanımlanan suç istatistiklerine ilişkin bu problem, hiç kuşkusuz sadece Ortadoğu ülkeleri ile sınırlı bir husus değildir. Gelişmiş ülkelere de buna benzer bir sorunun varlığına rağmen, ancak sorunun boyutunun Ortadoğu ülkelerinde daha yoğun olarak var olduğu bir gerçektir.

Bu çerçevede gelişmiş olan batı ülkelerine kıyasla gelişmekte olan Ortadoğu ülkelerinde işlenen suçların ortaya çıkarılmama veya çıkmama oranının çok daha yüksek olduğunu tahmin etmek güç değildir. Bu nedenle suç istatistiklerinin, işlenen suç oranlarını gerçekçi ve güvenilir olarak yansıtmaktan son derece uzak olduğu söylenebilir. Yine de, sosyo-kültürel yapı açısından Ortadoğu ülkelerinde gerçekleşen suç oranlarının gelişmiş ülkelere kıyasla daha az gerçekleştiği de bir gerçektir.

Tüm güvenilirlik kaygısına rağmen, söz konusu istatistiklerin işlenen suç oranları hakkında bilgi vermesi açısından önem taşıdığı ve bu nedenle bilimsel çalışmalarda kullanılması gerekliliği inkâr edilemez. Bu araştırmaya ilişkin olarak Ortadoğu ülkelerindeki suç istatistiklerine ilişkin belirtilecek diğer bir husus da, bu ülkelerde suç istatistiklerinin düzenli bir şekilde yayınlanmamasıdır. Öyle ki, bazı ülkeler ve belirli yıllar için suç istatistiklerini bulmak veya elde etmek mümkün değildir. Bu durum da, ülkeler ve yıllar bazında düzenli bir karşılaştırma yapmayı olanaksız kılmaktadır. Bu nedenle aşağıda verilen tablolarda (özellikle 1. ve 2. tablolarda) ülkelerin suç oranlarına ilişkin belirtilen yıllar farklılık arz edebilmektedir. Bu makalede kullanılan veriler, Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi (United Nations Office on Drugs and Crime-UNODC) tarafından yayınlanan suç istatistikleri ile yine aynı şekilde UNODC ve Birleşmiş Milletlere bağlı Avrupa Suç Önleme ve Kontrolü Enstitüsü (HEUNI) 'ın birlikteliği ile yayınlanan "Uluslararası Suç ve Kriminal Adalet İstatistikleri" (Internatioanl Statistics on Crime and Criminal Justice)'nden alınmıştır.

Burada iki temel saptama yapmak gerekmektedir: Birinci saptama, Ortadoğu veya İslam ülkelerinde işlenen suç oranlarının (cinayet suçları hariç) gelişmiş diğer ülkelere kıyasla oldukça düşük düzeyde gerçekleşmesidir. İkinci saptama ise, söz konusu ülkelerde modernleşme süreci ile birlikte bazı suç oranlarının giderek artma eğilimi sergilemesidir. Diğer bir ifade ile bazı Ortadoğu ülkelerinde suç oranlarının düşük olmasına rağmen, günümüzde bir artma eğilimi içerisine girdiğini söylemek mümkündür. Örneğin İran'da hem de şiddet suçları hem de mala yönelik suçlar giderek artmaktadır. 1996 yılında 100.000 kişide 120 kişi şiddet suçu işlerken, bu oran 2003 yılında 100.000 kişi de 150 kişiye çıkmıştır. 1997-2005 yılları arasında yaklaşık olarak 9 yıl içerisinde ise mala yönelik suçlarda ise, % 100 bir artış kaydedilmiştir (Haddad ve Moghadam, 2011).

Bu çalışmada ilkin, Ortadoğu ülkelerinde işlenen suç oranları ile gelişmiş olan bazı ülkelerde işlenen suç oranları (yıllar bazında bazı farklılıklar gösterse de) karşılaştırmalı bir şekilde verilecektir. Bu karşılaştırma, gelişmekte olan Ortadoğu ülkeleri ile gelişmiş batı ülkelerindeki suç oranları arasındaki farkı görmek açısından önem taşımaktadır. Ayrıca burada düşük suçluluk oranının nedenleri üzerinde durulacaktır. Akabinde de, Ortadoğu ülkelerinde yıllar bazında suç oranlarında nasıl bir değişimin meydana geldiği (artma-azalma) konusu üzerine odaklanılacak ve bu değişimin yönünün nedenleri üzerinde- kısmen de olsa- durulmaya çalışılacaktır.

2. ORTADOĞU ÜLKELERİ İLE GELİŞMİŞ BAZI ÜLKELERDEKİ SUÇ ORANLARININ KARŞILAŞTIRILMASI

Ortadoğu coğrafyası kapsamında hangi ülkelerin olduğu hususu bir tartışma konusudur. Bunun nedeni, Ortadoğu kavramının sadece coğrafi bir bölgeyi ifade etmemesi ve daha çok siyasal ve kültürel tanımlarının da öne çıkmasıyla ilintilidir. En dar anlamda coğrafik olarak Ortadoğu; Türkiye, İran ve Mısır üçgeni içerisinde kalan bölgeyi kapsadığı belirtilmektedir. Geniş kapsamlı tanımlama ise Ortadoğu; Ortadoğu ve bu devletlere komşu olan Müslüman ülkeleri (Kuzey Afrika, Afganistan, Sudan, Somali) de kapsayan tanımdır. Ancak üzerinde en çok uzlaşılan tanım ise Ortadoğu'nun, Arap ülkelerine, İran, İsrail ve Türkiye'nin de dahil edildiği bölge tanımıdır (bkz. Arı, 2005: 25). Bu çalışma kapsamında suç verilerine ulaşabildiğimiz, Birleşik Arap Emirlikleri, Mısır, Türkiye, Katar, Lübnan, Ürdün, Umman, Kuveyt, Tunus, İran, Suudi Arabistan ve Bahreyn gibi Ülkeler ele aldık. Bu ülkelerin önde gelen bir özelliği, Lübnan dışında çoğunluğunun Müslüman olmasıdır. Etnik olarak da, İran ve Türkiye dışında diğer Ortadoğu ülkelerinin çoğunluğunun Arap halkından oluşmasıdır.

Gelişmiş batı ülkelerinde (ABD, İngiltere, Hollanda, Kanada, Belçika, İsveç, İsviçre gibi) özellikle 1960'lı yılların başından 90'lı yılların sonlarına kadar suç oranlarında ciddi artışlar yaşanmıştır (Fukayama, 1999). Son dönemlere gelindiğinde de gelişmiş bazı ülkelerde suç oranlarındaki artışların yerini görece bir durağanlık- yer yer ve bazı suç türlerinde azalmalar almıştır. İslam dinin etkili olduğu Ortadoğu ülkelerinde ise aşağıdaki tablodan da açık bir şekilde görülebileceği gibi son yıllara ilişkin gerçekleşen suç oranları son derece düşük düzeyde seyretmektedir.

Tablo 1: Ortadoğu Ülkeleri ile Gelişmiş Bazı Ülkelerdeki Şiddet Suçlarında (cinayet, yaralama, tecavüz, gasp) 100.000 Nüfusta Kişi Başına Düşen Suç Oranı

ÜLKELER	Cinayet ¹	Ciddi Yaralamalar ²	Gasp-Soygun ³	Cinsel Şiddet ⁴
ORTADOĞU ÜLKELERİ				
Türkiye	4.6 (2006)	201,2 (2006)	29,7 (2006)	2.5 (2006)
Mısır	1.2 (2009)	0,1 (2005)	0,7 (2006)	0,3 (2006)
Katar	0.9 (2009)	41,7 (2004)	2,9 (2004)	1.6 (2004)
Suriye	3.0 (2008)	29,3 (2006)	4,5 (2006)	0.6 (2006)
Lübnan	2.2 (2010)	10,1(2006)	3,6 (2006)	0.5 (2006)
Ürdün	1.8 (2006)	285,6 (2006)	14,(2006)	1.9 (2006)
Umman	0.7 (2008)	69,9 (2007)	5,2 (2007)	4.6 (2002)
Kuweyt	2.2 (2009)	26,9 (2006)	28,4 (2006)	
Yemen	4.2 (2009)	0,1 (2009)	33,6(2009)	0.4 (2000)
Birleşik Arap Emirlikleri	0.8 (2006)	16,3 (2006)	11,9 (2006)	1.7 (2006)
Irak	2.0 (2008)			
Tunus	1.1 (2008)			3.2 (2002)
İran	3.0 (2009)			
Suudi Arabistan	1.0 (2007)			0.3 (2002)
Bahreyn	0.6 (2008)	425,8 (2006)		
GELİŞMİŞ BAZI ÜLKELER				
Amerika Bir. Dev.	5.0 (2009)	291,8 (2006)	150,2(2006)	30.2 (2006)
Birleşik Krallık	1.2 (2009)	939,4 (2006)	188,7(2006)	25.6 (2006)
Kanada	1.8 (2008)	173,8 (2006)	106,2(2006)	68.2 (2006)
Almanya	0.8 (2010)	618,9 (2006)	65,1 (2006)	9.9 (2006)

¹ Cinayet suçu burada, başka bir kişi tarafından kişinin uğradığı kasıtlı saldırı sonucunda gerçekleşen ölüm olaylarını kapsamaktadır.

² Ciddi bedensel yaralanma ile sonuçlanan bir başka kişinin vücuduna karşı fiziksel saldırı (cinsel nitelikteki saldırılar hariç) suçlarını içermektedir.

³ Soygun, bir kişinin güç kullanarak veya güç kullanma tehdidinde bulunarak bir kişinin malına el koyması anlamına gelir; saldırıp soyma ve şiddet kullanılarak gerçekleştirilen hırsızlıklar bu kapsamdadır. Ancak cep hırsızlığı ve haraca bağlamak bu suç kapsamına girmez.

⁴ Cinsel şiddet, çocuklara karşı işlenen cinsel suçlar da dahil olmak üzere, tecavüz ve cinsel saldırı suçlarını içermektedir.

Fransa	1.4 (2008)	267,8(2006)	207,2(2006)	17.3 (2004)
İsveç	1.0 (2009)	847,2 (2006)	94,4 (2006)	40.6 (2006)
Norveç	0.6 (2009)	68,2 (2006)	29,7 (2006)	18.0 (2006)
Danimarka	0.9 (2009)	213,6 (2006)	48,7 (2006)	9.7 (2006)
Hollanda	1.1 (2009)	352,0 (2006)	11,3 (2006)	8.7 (2006)
İtalya	1.0 (2009)	100,1(2006)	120,4(2006)	7.7 (2006)
Rusya Federasyonu	11.2 (2009)	35,9 (2006)	249,0(2006)	4.8 (2000)
Japonya	0.5 (2008)	51,4 (2006)	4,0 (2006)	1.5 (2006)

(Kaynak: Cinayet suçları için; 2011 Global Study on Homicide, 90-95; Diğer suçlar için ise Harrendor, Heiskanen and Malby, 2010)

Yukarıdaki tabloya bakıldığında; “cinayet suçlarının” en çok Rusya Federasyonu’nda işlendiği (100 bin nüfusta kişi başına düşen oran 11.2) görülmektedir. Bunu ABD (100.000 nüfusta 5.0), Türkiye (100.000 nüfusta 4.6) ve Yemen (100.000 nüfusta 4.2) izlemektedir. Tabloda yer alan Ortadoğu ülkeler kategorisi içerisinde iki ülkenin cinayet suç oranlarının yüksek olması son derece dikkat çekicidir. Aynı şekilde cinayet suçları kategorisine bakıldığında, Suriye, İran, Lübnan, Kuveyt gibi Ortadoğu ülkelerinde cinayet suçunun işlenme oranı diğer tabloda yer alan çoğu ülkelerden – Rusya ve Amerika hariç- yüksektir. Tabloda yer alan gelişmiş batı ülkeler içerisinde, ABD hariç, 100.000 nüfusta kişi başına düşen cinayet sayısının 2’yi aştığı ülke bulunmamaktadır. Çoğu ülkelerde 100.000 nüfusta kişi başına düşen cinayet sayısı 1.5 kişiden bile düşüktür (bkz. İngiltere, Almanya, Fransa, Norveç, Hollanda, İtalya, Danimarka). Bu nedenle yukarıdaki tablonun çarpıcı bulgusu, gelişmiş ülkelerle karşılaştırıldığında Ortadoğu ülkelerinde 100.000 kişide işlenen cinayet suç oranının daha yüksek gerçekleşmiş olmasıdır. Ortadoğu ülkelerinde veya geleneksel toplumlarda genelde cinayet olaylarının daha fazla meydana geldiği bir gerçektir. Özellikle yakın/akraba ilişkilerinin ve namus, intikam/öç alma duygusunun güçlü olduğu toplumlarda daha sık cinayet olaylarının yaşandığı söylenebilir.

“Ciddi yaralamalar” suç kategorisine bakıldığında ise, genel olarak gelişmiş ülkelerdeki oranlarının oldukça yüksek olduğu gözlemlenmektedir. Bu ülkeler arasında özellikle ABD ve İsveç’teki oranlar yüksektir. Gelişmiş ülkeler arasında yaralama suçunun en az gerçekleştiği ülkeler ise Rusya, Japonya ve Norveç’tir. İslam ülkeleri içerisinde ise yaralama suçlarının en çok gerçekleştiği ülkelerin başında Bahreyn, Ürdün ve Türkiye gelmektedir.

Aynı şekilde gasp ve tecavüz suçlarında da, gelişmiş ülkelerde gerçekleşen oranlar Ortadoğu ülkelerine kıyasla son derece yüksektir. Rusya, Fransa, Birleşik Krallık ve ABD’de bu suçun işlenme oranı diğer ülkeler içerisinde en yüksektir. Ortadoğu ülkeler kategorisinde ise bu suçun en çok işlendiği ülkelerin başında, Yemen, Türkiye ve Kuveyt gelmektedir. Cinsel şiddet suçları (tecavüz gibi) kategorisinde de, Ortadoğu ülkeleri düzeyinde suçluluk oranının düşük düzeyde gerçekleşen ülke Japonya’dır. Diğer gelişmiş ülkelerde cinsel şiddet suçu, 100.000 nüfusta kişi başına düşen suçluluk oranı son derece yüksektir. Ancak burada Umman, Tunus ve Türkiye gibi ülkelerde diğer Ortadoğu ülkelerine kıyasla daha fazla bu suçun işlendiği gözlemlenmektedir.

Tablo 2: Ortadoğu Ülkeleri ile Gelişmiş Bazı Ülkelerdeki Mala Yönelik Suçlarda (konut hırsızlığı, genel hırsızlık, uyuşturucu ile ilintili Suçlar) 100.000 Nüfusta Kişi Başına Düşen Suç Oranı

ÜLKELE	Konut Hırsızlığı (Burglary) ⁵	Genel Hırsızlık (Theft) ⁶	Uyuşturucu İle İlişkili Suçlar ⁷
ORTADOĞU ÜLKELERİ			
Türkiye	223.5 (2006)	248,7 (2006)	14,6(2006)
Mısır	5.8 (2009)	46,3 (2006)	37,8 (2006)
Katar	56.4 (2004)	106,6 (2006)	23,0 (2004)
Suriye	14.7 (2006)	24,7 (2007)	13,1 (2005)
Lübnan		94,6 (2005)	
Ürdün		162,8 (2005)	
Umman		235,4 (2007)	17,5 (2007)
Kuveyt		398,1 (2006)	
Birleşik Arap Emirlikleri	58.9 (2004)	301,7 (2004)	22,9 (2006)
Tunus	81.3 (2000)		
İran		159,4 (2004)	
Suudi Arabistan	0.1 (2002)		
Bahreyn	48.4 (2006)	783.8 (2007)	107,2 (2006)
GELİŞMİŞ BAZI ÜLKELER			
Amerika Birleşik Devletleri	733.2 (2006)	2.215,4 (2006)	
Birleşik Krallık	1157.7 (2006)	3.261,8 (2006)	361,5 (2006)
Kanada	610.7 (2009)	1.945,9 (2006)	294,8(2006)
Almanya	669.6 (2006)	2.573,5 (2006)	309,5 (2006)
Fransa	563.8.4 (2006)	1.340,6 (2006)	246,8 (2006)
İsveç	1096.2 (2006)	4.569,8 (2006)	733,6 (2006)
Norveç	485.6 (2006)	2.859,5 (2006)	891,7(2006)
Danimarka	1315.2 (2006)	3.049,1 (2006)	374,2 (2006)
Hollanda	427.8 (2006)	3.500,7 (2006)	99,8 (2006)
İtalya	190.3 (2004)	1.932,8(2006)	54,8(2006)
Rus Federasyonu	278,4 (2007)	1.170,7 (2006)	
Japonya	162.5 (2006)	641,5 (2006)	16,9 (2006)

(Kaynak: Harrendorf , Heiskanen and Malby, 2010)

Mala yönelik suçlara ilişkin yukarıdaki tabloya da bakıldığında; her üç suç türünde de, gelişmiş ülkelerdeki suç oranlarının, Ortadoğu coğrafyasında yer alan ülkelere kıyasla son derece yüksek olduğu görülmektedir. Örneğin, konut hırsızlığı suçlarında Danimarka 100.000 nüfusta kişi başına düşen suç sayısı 1315.2, Birleşik Krallık'ta 1157.7 olurken, Ortadoğu ülkeleri kategorisi içerisinde en yüksek oran 223.5 ile Türkiye olmaktadır. Diğer ülkelerde ise bu suçun işlenme oranı çok daha düşük düzeydedir. Genel olarak hırsızlık suçlarında ise örneğin İsveç, Hollanda, Danimarka, Birleşik Krallık gibi ülkelerde 100.000 nüfusta kişi başına düşen suçluluk oranı 3000'den daha yüksek gerçekleşirken, Ortadoğu ülkeleri içerisinde en yüksek değer gerçekleştiği Kuveyt ve Birleşik Arap Emirlikleri gibi ülkelerde bile 400'den daha küçük düzeyde gerçekleşmiştir. Gelişmiş ülkelerde uyuşturucu ile ilintili suçların işlenme oranı da, Japonya hariç, Ortadoğu ülkelerine kıyasla oldukça yüksektir.

Serajzadeh, İslam ülkelerindeki suç oranlarının düşük düzeyde gerçekleşmesini, bu ülkelerde benimsenen ve uygulanan İslam inancı ve pratiği ile açıklamaktadır (Serajzadeh, 2001:111). Ortadoğu ülkelerinde suç oranlarının düşük olması iki genel faktör başlığı altında çözümlenebilir. Birincisi, suç oranları üzerinde pozitif tarzda etki edecek gelişme düzeyinin düşük gerçekleşmesi ve ikincisi ise İslam ceza hukukunun katı oluşu. Birinci neden, toplumsal gelişme veya modernleşme dinamikleri ile ilintilidir. Kültürel, ekonomik, teknolojik, demografik, sosyal ve

⁵ Güç kullanmak da dahil bir kazanç elde etmek amacıyla eşya çalmak için izinsiz olarak bir binaya (ev, apartman, fabrika, dükkan gibi) girmek anlamında kullanılmıştır.

⁶ Bir şeyi güç kullanmaksızın ele etmek amacıyla her hangi birini veya ekonomik kuruluşu mahrum etmek. Bu suç türü; haneye tecavüz, soygunculuk ve taşıt hırsızlığını içermez.

⁷ Uyuşturucu ile ilgili suçlar kapsamında; uyuşturucu maddenin ekilmesi, üretimi hazırlanması; dağıtımı; alımı, satımı, sevkiyatı, teslimiyeti, ulaştırılması dahil tüm kasıtlı eylemleri içermektedir.

siyasal gibi toplumsal yaşamın tüm alanlarındaki değişimi ifade eden modernleşme aynı zamanda geleneksel yaşam tarzlarını ve kurumlarını da radikal bir şekilde dönüştürmektedir. Aynı şekilde modernleşmenin kapsamı, hızı ve süreci ile ilintili olarak da ortaya çıkan çok sayıda sorunların (aile sorunları, dinsel kurumunun zayıflaması, bireyselleşmenin gelişmesi, enformel denetimin zayıflaması, göreceli yoksulluk ve kent yaşamının getireceği sorunlar gibi) baş göstermesi, doğrudan suç oranlarının artışında etkili olabilmektedir. Bu çerçevede, son yıllara kadar modernleşme veya değişim dinamiklerinin son derece zayıf olduğu ve dolayısıyla geleneksel yapının ve enformel kontrolün güçlü olduğu Ortadoğu ülkelerinde, suç oranlarının daha az gerçekleşmesinin anlaşılır nedenleri bulunmaktadır. Ortadoğu ülkelerinde düşük suçluluğun ikinci nedeni ise, gerek kültürel olarak deneyimlenen İslam dinin suç eylemlerini olumsuzlayan içerimi veya dinin gelenekler üzerinden yaşam tarzının önemli bir belirleyeni olması ve gerekse suç olarak tanımlanan eylemlere karşı İslam hukukundan esinlenerek geliştirilmiş sert bir cezalandırma sisteminin caydırıcı niteliği ile ilintili olduğu söylenebilir.

Serajzadeh, (2001:114) İslami olarak nitelendirilen ülkelerde suç oranlarının düşük düzeyde gerçekleşmesini, söz konusu ülkelerin bazı sosyo- kültürel özellikleri ile ilişkili ele alındığını ileri sürmektedir. O söz konusu unsurları şu şekilde belirtmektedir.

1. İslam ülkeleri bir dereceye kadar homojen olarak nitelendirilebilecek ülkelerdir. Özellikle Ortadoğu ülkelerinde nüfusun çoğunluğu dinsel ve aynı zamanda da ırksal olarak homojen/tekdüze bir nitelik sergilemektedir. Mevcut etnik farklılıklar da temelde, ulusal kimlik için güçlü bir unsur olan dinsel harmoninin/uyumunun gölgesinde kalmaktadır.

2. İslam ülkelerinde aile bağlılıkları ve aile kurumu hala güçlülüğünü muhafaza etmektedir. Modern kentlerde aile ağı ve bağlılığı devam etmektedir. Bu da aile kurumu tarafından sağlanan sosyalleşme ve sosyal desteğin devam ettiği anlamına gelmektedir.

3. İslam ülkelerinde bireysel haklardan çok bireyin sorumluluğu üzerine daha çok vurgular yapılmaktadır. Burada bireylerin çıkarları, grup çıkarlarından daha az önemde görülmektedir. Bu çerçevede sosyal fayda amacı gözetilerek bireylerin kişisel çıkar ve taleplerini bastıran dinsel, geleneksel ve siyasal kurumların bu müdahaleleri haklı ve meşru olarak değerlendirilmektedir.

4. Bu unsurların sonucu olarak İslam ülkelerinde kamuoyunun, suç davranışına daha az toleranslı olduğu ve bu ülkelerdeki kamuoyunun diğer ülkelere kıyasla suçluların daha fazla sert bir şekilde cezalandırılmaları yanlısı oldukları gibi hususlar belirtilebilir (bkz. Serajzadeh, 2001:114). Özetle bu ülkelerdeki düşük suçluluk oranı; ırksal ve dinsel homojenlik, aile ağ yapısının korunması, haklardan çok bireysel sorumluluklar vurgusu ve suça daha az toleransın gösterilmesi gibi faktörlerle açıklanmaktadır.

Suçların gelişmiş ülkelerde daha yaygın işlenmesi, bireylerin daha çok suça eğilimli olarak yetişmelerinde etkili olan koşulların fazlalığı (boşanmalar, sosyalleşme sorunları, suç alt-kültürün varlığı, sosyal örgütsüzlük gibi) ve artan suç fırsatları ile ilişkilidir. İslam toplumlarında, formel ve enformel denetimin sıkı ve güçlü bir şekilde varlığı gerek mala yönelik gerekse de şiddet suçlarının daha az işlenmesinde etkili olduğu söylenebilir. Türkiye’de suç oranlarının diğer İslami olarak nitelendirilen ülkelere kıyasla daha fazla işlenmesinin önde gelen temel nedeni, Türkiye’nin diğer ülkelere kıyasla daha güçlü bir şekilde değişim ve dönüşüm sürecini yaşamış olmasıdır. Ülkemizde son dönemlerde toplumsal, siyasal, kültürel, ekonomik ve kültürel alanda radikal ve köklü değişimler gerçekleşmiştir. Özellikle 90’li yıllardan sonra giderek hız kazanan modernleşme süreci, toplumda derin ve köklü değişimler yaratmıştır. Ülkemizde de son dönemlerde artan suç oranlarının bu değişim süreci ile çok yakından ilintili olduğu söylenebilir.

Çağdaş suç kuramcılarında Braithwaite, enformel denetim unsurlarının suçlulukta caydırıcı etkisinin, formel kurum ve süreçlerden daha etkili olduğunu ileri sürmektedir. O, cemaat değerlerinin güçlü olduğu Japonya, Çin ve benzeri ülkelerdeki suç oranlarının, ABD gibi bireyselleşmenin geliştiği ülkelere kıyasla daha az gerçekleşmesinin temelinde de söz konusu ülkelerdeki güçlü enformel değer ve denetime ilişkin bu unsurları görmektedir (Bkz. Barak, 1998:

203). Ona göre, toplumcu değerlerin güçlü olduğu cemaat yapılarında, bireysel çıkarı ve konforu gözetken bireyselleşimin aksine, yoğun düzeyde karşılıklı bir bağımlılık ilişkisi, karşılıklı güven ve sorumluluk duygusu bulunmaktadır. Bu sorumluluk duygusu, bireylerin toplumsal bağlılığını sağlayan temel bir işleve sahiptir (Barlow, 1993: 583). Aynı şekilde Braithwaite'a göre, suç veya şiddet olayları, aile ve toplumsallık değerlerinin güçlü olduğu toplumlarda daha iyi kontrol edilebilir (Braithwaite, 1989: 5-9). Suç ve sapkın eylemler üzerinde enformel denetim faktörlerinin, formel unsurlara kıyasla daha fazla caydırıcı olduğunu belirten Braithwaite, caydırıcılıkla ilgili yapılan araştırmaların, cezanın kesinliği ile suç arasında mantıksal olarak bir ilişkiyi ortaya koymasına karşın, bulgusal olarak bu ilişkinin çok az desteklendiğini ileri sürmektedir. Diğer bir ifade ile Braithwaite; aile üyeleri, akrabalar, arkadaşlar veya birlikte olunan gruplar tarafından empoze edilen değerler, müeyyideler ve geleneksel denetim unsurları, uzaktan gerçekleştirilen yasal otoriteye oranla suçlulukta daha caydırıcı bir etkiye sahip olduğunu ileri sürmektedir. Bu, yakın aile üyeleri ile sağlanan ve dolayısıyla gözetlenen itibar olgusunun, kriminal adalet sisteminin yaptırımından daha etkili işlediği anlamına gelmektedir (Braithwaite, 1989: 69).

Özetle Braithwaite, bazı Asyatik toplumdaki suç oranlarının düşük düzeyde gerçekleşmesini, söz konusu toplumların toplumsal yapısı ile açıklamaktadır. O'na göre Asyatik toplumların; karşılıklı dayanışma, ailecilik ve toplumsallık unsurlarını içeren bir toplumsal yapıya sahip olmaları ile düşük suçluluk arasında bir ilişki bulunmaktadır (Zhang, 1995: 248). Ortadoğu ülkelerinde suç oranlarının düşük düzeyde gerçekleşmesi, Braithwaite'nin bu yaklaşımı çerçevesinde de ele alınabilir.

Bu çerçevede hiç kuşkusuz, aşağıdaki tablolarda da görülebileceği gibi bazı Ortadoğu ülkelerinde belirli suç oranlarının artmasında da, bu ülkelerde gerçekleşen değişim süreci ile birlikte geleneksel değerlerin ve bununla ilişkili olan enformel denetim unsurlarının zayıflamasının ciddi bir etkisi olduğu söylenebilir.

3. ORTADOĞU ÜLKELERİNDE SUÇ ORANLARINDA YILLAR BAZINDA MEYDANAN GELEN DEĞİŞME

Günümüzde gelişmiş olarak gösterilen ülkelerde, modernleşme süreci yaşadıkları geçmiş dönemlerde suç oranlarında ciddi artışlar kaydedilmiş ve suç kalıplarında değişimler gözlemlenmiştir. Günümüzde de modernleşme sürecine giren diğer bir ifade ile gelişmekte olan ülkelerde de, gelişme dinamikleri ve hızına bağlı olarak bazı suçların oranlarında da artışların gerçekleştiği tespiti yapılmaktadır. Bu çerçevede, toplumsal ve siyasal bir hareketlenme içerisinde bulunan Ortadoğu coğrafyasında modernleşme dinamiklerinin gelişmesi ve güçlenmesi ile birlikte suç oranlarında ve niteliğinde de bazı değişimlerin yaşanacağı tahmin edilmektedir.

Aşağıda, ulaşabildiğimiz bazı ülkelere ilişkin suç verileri yer almaktadır. Söz konusu ülkelerde 100.000 nüfusta yıllar bazında kişi başına düşen suç oranı verilerek, yıllar bazında oranlarda nasıl bir dağılım sergilediğine bakılacaktır.

Tablo 3: Bazı Ortadoğu Ülkelerinde İşlenen Soygun/Gasp Suçlarında 100.000 Nüfusta Kişi Başına Düşen Suç Oranı

ÜLKELER	Soygun/Gasp					
	Yıl	Rakam	Oran	Yıl	Rakam	Oran
Mısır	2003	337	0.5	2009	732	0.9
Ürdün	2005	619	11.6	2006	802	14.6
Kuveyt	2004	426	19.5	2009	657	24.8
Lübnan	2005	419	10.3	2006	146	3.6
Umman	2007	133	5.2	2008	255	9.7
Katar	2003	21	3.2	2004	21	2.9
Suriye	2003	505	2.9	2008	870	4.4
Türkiye	2003	16.679	25.1	2008	7695	10.8
Birleşik Arap Emir.	2003	396	11.6	2006	557	11.9
Yemen				2009	732	33.6

(Kaynak: <http://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/statistics/data.html>)

Yukarıdaki tabloda dikkat çeken verilerden biri özellikle Kuveyt, Ürdün ve Umman gibi ülkelerde gasp suçlarında ciddi artışların gerçekleşmiş olmasıdır. İkinci husus ise, Türkiye ve Lübnan'da bu suç olaylarında gözlemlenen ciddi düşüşlerdir. Türkiye'de gasp suçlarında 2006 yılı hariç diğer tüm yıllarda giderek bir düşüş gözlemlenmiştir. Bu düşüşün önde gelen nedenleri olarak, geçmiş yıllarda gasp suçuna ilişkin yapılan hukuki düzenleme (cezasının ağırlaştırılması) ve bu suçları önleme konusunda alınan yeni tedbirler (özellikle güven timinin oluşturulması) belirtilebilir. Lübnan için ise istatistiklerde sadece bu iki yıla ilişkin veri bulunmaktadır. Bu nedenle, burada sadece bu 2 yıla ilişkin bir azalmadan söz edilebilir.

Tablo 4: Bazı Ortadoğu Ülkelerinde İşlenen Hırsızlık Suçlarında 100.000 Nüfusta Kişi Başına Düşen Suç Oranı

ÜLKELER	Hırsızlık					
	Yıl	Rakam	Oran	Yıl	Rakam	Oran
Mısır	2003	30.116	42.1	2009	28.036	35.2
Ürdün	2005	7.068	132.3	2006	8945	162,8
Kuveyt	2004	7.230	330.2	2008	9399	368.8
Lübnan	2005	3.834	94.6	2004	1685	41.1
Umman	2007	6.028	235.4	2008	5515	209.1
Katar	2003	754	115.4	2006	1043	106.6
Suriye	2003	12.349	70.6	2008	6509	33.1
Türkiye	2003	66.405	100.1	2009	120.731	170.2
Birleşik Arap Emir.	2003	10.802	317.6	2004	11.037	301.7
İran	2003	104.746	153.9	2004	109.839	159.4
Yemen				2009	7829	33.6

(Kaynak: <http://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/statistics/data.html>)

Tablodan Türkiye, Ürdün, Kuveyt ve İran hariç diğer Ortadoğu ülkelerinde genel hırsızlık suçlarında belirgin bir düşüş gözlemlenmektedir. Hırsızlık suç oranlarında artış ise en çok Türkiye'de gerçekleştiği dikkat çekmektedir. Türkiye'de 2003 yılında 100.000 nüfusta 100 kişi hırsızlık suçu işlerken bu oran 2009 yılında 170 kişiye yükselmiştir. Hırsızlık suç oranlarının artış gösterdiği diğer ülkeler ise sırasıyla Kuveyt, Ürdün ve İran'dır.

Tablo 5: Bazı Ortadoğu Ülkelerinde İşlenen Cinsel Şiddet Suçlarında 100.000 Nüfusta Kişi Başına Düşen Suç Oranı

ÜLKELER	Cinsel Şiddet					
	Yıl	Rakam	Oran	Yıl	Rakam	Oran
Mısır	2003	160	0.2	2009	273	0.3
Kuveyt	2004	393	17.9	2009	509	19.2
Umman	2008	132	5.2	2009	183	6.9
Suriye	2008	70	0.4	2009	85	0.4
Türkiye	2003	2858	4.3	2006	3300	4.8
Bahreyn	2007	145	15.7	2008	175	16.6
Yemen				2009	269	1.2

(Kaynak: <http://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/statistics/data.html>)

Yukarıdaki tabloda yer alan ülkelerde, 20003- 2009 yılları arasında işlenen cinsel şiddet suçlarında küçük düzeyde de olsa bir artış gerçekleşmiştir. Ham verilere bakıldığında, bu suç türüne ilişkin ciddi artışların olduğu ancak bu rakamlar nüfusa oranlandığında dağılımın daha minimize olduğu gözlemlenmektedir.

Tablo 6: Bazı Ortadoğu Ülkelerinde İşlenen Konut Hırsızlıkları Suçlarında 100.000 Nüfusta Kişi Başına Düşen Suç Oranı

ÜLKELER	Konut Hırsızlığı					
	Yıl	Rakam	Oran	Yıl	Rakam	Oran
Mısır	2003	3.312	4.6	2009	4.378	5.5
Katar	2003	264	40.4	2004	403	56.4
Suriye	2003	8	0.1	2008	807	4.1
Türkiye	2003	65.721	99.1	2008	114.234	161.1
Birleşik Arap Emir.	2003	1882	55.3	2004	2153	58.9

(Kaynak: <http://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/statistics/data.html>)

Genel hırsızlık tablosuna kıyasla konut hırsızlığında artışlar gerçekleşmiştir. Özellikle Türkiye, daha önceki genel hırsızlık tablosunda da olduğu gibi bu suç türünde de oldukça kayda değer bir artış kaydetmiştir. 7 yıl içerisinde konut hırsızlığı Türkiye’de yaklaşık olarak 2.5 kat artmıştır.

Tablo 7: Bazı Ortadoğu Ülkelerinde Fiziksel Saldırı ile Gerçekleşen Ciddi Yaralama Suçlarında 100.000 Nüfusta Kişi Başına Düşen Suç Oranı

ÜLKELER	Ciddi Yaralama İle Sonuçlanan Fiziksel Saldırı Suçları					
	Yıl	Rakam	Oran	Yıl	Rakam	Oran
Mısır	2003	31	0.0	2009	66	0.1
Ürdün	2005	14.677	274.7	2006	15.694	285.6
Kuveyt	2004	641	29.3	2009	686	25.9
Lübnan	2005	1193	29.4	2006	412	10.1
Umman	2008	1790	69.9	2009	2083	79
Katar	2003	291	44.5	2004	298	41.7
Suriye	2003	5390	30.8	2005	6157	33.3
Türkiye	2003	91.997	138.7	2009	154.313	217.6
Birleşik Arap Emir.	2003	2253	66.2	2006	758	17.6

(Kaynak: <http://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/statistics/data.html>)

Yukarıdaki tabloya bakıldığında, Ürdün’de yaralama suçlarına ilişkin gerçekleşen oranın son derece yüksek olduğu görülmektedir. Bunu ikinci sırada, Türkiye izlemektedir. Türkiye aynı şekilde 2003-2009 yılları arasında yaralama suçlarında en çok artışın gerçekleştiği ülkedir. Tabloda dikkat çeken diğer bir husus da, söz konusu yıllar arasında özellikle Birleşik Arap Emirlikleri ve Lübnan’da bu suç türünde gerçekleşen azalmalardır.

Tablo 8: Bazı Ortadoğu Ülkelerinde İşlenen Motorlu Taşıtlı Hırsızlığı Suçlarında 100.000 Nüfusta Kişi Başına Düşen Suç Oranı

ÜLKELER	Motorlu Taşıtlı Hırsızlığı					
	Yıl	Rakam	Oran	Yıl	Rakam	Oran
Mısır	2003	1994	2.8	2009	3914	4.9
Ürdün	2005	3.006	56.3	2006	1438	44.4
Kuveyt	2003	6	0.3	2009	45	1.7
Lübnan	2005	1734	42.8	2006	1971	48.1
Umman	2007	179	7.0	2008	177	6.7
Katar	2003	65	9.9	2006	131	13.4
Suriye	2003	529	3.0	2008	912	4.6
Türkiye	2003	25.443	38.4	2008	17.988	25.4
Birleşik Arap Emir.	2003	677	19.9	2006	606	13.0
İran	2003	81.075	119.1	2004	94413	137.0
Bahreyn	2003	725	112.0	2008	1094	104.0

(Kaynak: <http://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/statistics/data.html>)

Motorlu taşıtlı hırsızlığı yukarıda yer alan Ortadoğu ülkeleri arasında en çok işlenen ülkelerin başında İran, Bahreyn, Lübnan ve Ürdün gelmektedir. Türkiye, diğer suçların aksine bu suç türünde birinci sırada yer almamaktadır. Aynı şekilde 2003 yılına kıyasla 2009 yılında bu suç türünde ciddi bir azalmanın gerçekleştiği gözlemlenmektedir. Özellikle İran, Bahreyn ve Mısır’da bu suç türünde bir artış yaşanmıştır.

Tablo 9: Bazı Ortadoğu Ülkelerinde İşlenen Kaçırma Suçlarında 100.000 Nüfusta Kişi Başına Düşen Suç Oranı

ÜLKELER	Kaçırma					
	Yıl	Rakam	Oran	Yıl	Rakam	Oran
Mısır	2003	16	0.0	2009	70	0.1
Ürdün	2005	28	0.5	2006	34	0.6
Kuveyt	2004	285	13.0	2009	358	12.8
Lübnan	2005	129	3.2	2006	37	0.9
Umman	2007	13	0.5	2008	9	0.3
Katar	2003	7	1.1	2004	6	0.8
Suriye	2003	85	0.5	2008	24	0.1
Türkiye	2003	7.753	11.7	2009	10.509	14.8
Birleşik Arap Emir.	2003	434	12.8	2006	971	20.8
Bahreyn	2003	5	0.8	2006	21	2.6
Yemen				2009	189	0.8

(Kaynak: <http://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/statistics/data.html>)

Kaçırma suçlarının en çok işlendiği ülkelerin başında Birleşik Arap Emirlikleri, Türkiye ve Kuveyt gelmektedir. Bu ülkelerde aynı zamanda bu suç türündeki artışlar devam etmiştir. Artışların en çok gerçekleştiği ülke ise Birleşik Arap ülkeleri ve Türkiye'dir.

Tablo 10: Bazı Ortadoğu Ülkelerinde İşlenen Adam Öldürme Suçunda 100.000 Nüfusta Kişi Başına Düşen Suç Oranı

ÜLKELER	Adam Öldürme					
	Yıl	Rakam	Oran	Yıl	Rakam	Oran
Mısır	2003	471	0.7	2009	992	1.2
Tunus	2002	-	1.2	2008	-	1.1
Ürdün	2005	67	1.3	2006	100	1.8
Kuveyt	2004	99	4.5	2009	59	2.2
Lübnan	2004	123	3.1	2010	95	2.2
Umman	2002	15	0.7	2007	18	0.7
Katar	2003	4	0.6	2008	13	0.9
Suriye	2002	368	2.2	2010	463	2.3
Türkiye	2003	2877	4.3	2008	2320	3.3
Birleşik Arap Emir.	2003	45	1.3	2006	39	0.8
İran				2009	2215	3.0
Suudi Arab.	2002	285	1.3	2007	265	1.0
Irak				2008	608	2.0
Bahreyn	2003	3	0.5	2008	6	0.6
Yemen	2003	704	3.6	2009	990	4.2

(<http://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/homicide.html>)

Adam öldürme suç oranlarına bakıldığında da bazı ülkelerde yıllar bazında artma gerçekleşirken bazı ülkelerde de azalmalar gerçekleşmiştir. Ancak gerçekleşen artma veya azalmalar yıllar bazında nüfusa oranlandığında, çok ciddi düzeyde bir değişimin oluşmadığı görülmektedir.

Yukarıda Ortadoğu ülkelerine ilişkin 100.000 nüfusta kişi başına düşen suç oranları genel olarak değerlendirildiğinde bazı suç türlerinde bir artışın yaşandığını söylemek mümkündür. Günümüzde genelde gelişmiş ülkelere nispeten gelişmekte olan ülkelerde suç oranlarının daha çok artması beklenmektedir. Gelişmekte olan ülkelerdeki suç artışları, söz konusu toplumların modernleşme süreçleri ve dinamikleri ile açıklanabilir. Gelişmekte olan ülkelerde artan suçluluğun nedenleri arasında özellikle; aile kurumunda meydana gelen değişimler, giderek artan bireysellik, yerleşimsel hareketliliğin yol açtığı sosyal organizasyonsuzluk, sosyal sermayenin ve enformel denetimin zayıflaması, ekonomik gelişmeler ve bu alandaki gelişmelerin yarattığı sorunlar (işsizlik, yoksulluk, göreceli yoksulluk) gibi faktörlerin öne çıktığı görülmektedir. Junger-Tas (1996), düşük suç oranlarına sahip olan ülkelerde suç oranlarının artmasını üç nedenle açıklamaktadır.

1. Nüfus hareketliliği ve şehir merkezlerindeki azınlıkların ve sığınmacıların hareketliliği ve yerleşimi. Bu alanlarda sürtüşme ve çatışmaların ortaya çıkma ihtimali söz konusudur.

2. Homojen bir nüfustan heterojen bir nüfusa doğru gerçekleşen değişim: Bu süreçte farklı değerler sistemi ortaya çıkmaktadır.

3. Sosyo-ekonomik koşullarda meydana gelen değişim: Ekonomik bütünleşmeyi engelleyen ve alt sınıfın gelişimini sağlayan türden bir ekonomik gelişme.

Modernleşme süreci ile birlikte Ortadoğu veya İslami olarak nitelendirilen ülkelerde aşağıda belirtilen bazı gelişmelerin baş göstertmesi, suç oranlarının artışında etkili unsurlar olarak belirtilebilir.

- ❖ Aile yapılarının bozulması,
- ❖ Sosyo-kültürel değerlerin zayıflaması,
- ❖ Bireyselliğin gelişimi,
- ❖ Nüfusun heterojenleşmesi,
- ❖ Kadının konumundaki değişimler,
- ❖ Sosyal denetimin zayıflaması,
- ❖ Kitle iletişim araçlarının yaygınlaşması ve giderek etkileyici gücünün artması,
- ❖ Göreli yoksulluk, işsizlik ve ekonomik sorunların baş göstermesi gibi gelişmelerin

ortaya çıkması muhtemeldir. Bu gelişmelerin de suç oranları üzerinde tetikleyici bir işlevi yerine getireceğini söylemek mümkündür.

4. SONUÇ

Ortadoğu ülkelerinde işlenen suç oranları gelişmiş olan ülkelere kıyasla-cinayet suçları hariç-son derece düşüktür. Diğer bir ifade ile gelişmiş ülkelerde işlenen; yaralama, cinsel suçlar, soygun, hırsızlık, uyuşturucu ile ilintili suçlar, adam kaçırma ve taşıt suçları Ortadoğu ülkelerinde işlenen suç oranlarından oldukça yüksektir. Ortadoğu veya İslam ülkelerinde suç oranlarının düşük olmasının önde gelen nedeni olarak bu ülkelerde geleneksel yapının ağırlıklı olarak hakim olması ve aynı şekilde bununla ilintili olarak enformel kurumsal denetim unsurlarının güçlülüğü belirtilebilir. Bunun yanında suçlara öngörülen cezaların sertliği de suç oranlarının düşük gerçekleşmesinin önemli bir nedenini oluşturmaktadır.

Özellikle Ortadoğu coğrafyasında yer alan ülkelerde dinsel kurumlar toplum üzerinde ciddi bir denetim unsurunu oluşturmaktadır. Ayrıca bu ülkelerde toplumsal değişimin son derece yavaş ve sınırlı olması da, bu ülkelerde suç oranlarının gelişmiş ülkelere kıyasla çok küçük düzeyde seyretmesinin önde gelen nedenini oluşturmaktadır. Ancak bazı ülkelerde 2003-2009 yıllarını kapsayan dönemler arasında belirli suç türlerinde bazı artışların gerçekleştiği gözlemlenmektedir. Bu artışlar da, son dönemlerde kısmen de olsa Ortadoğu coğrafyasının küreselleşme dalgasından etkilenerek yavaş da olsa bir değişim gerçeği ile karşı karşıya gelmesi ile açıklanabilir. Diğer bir ifade ile son dönemlerde, küreselleşme ve modernleşme ile süreci ile birlikte Ortadoğu ülkelerinde gerçekleşen görece sosyo-kültürel, demografik ve ekonomik değişim çabaları artan suç oranlarının nedenleri olarak ele alınabilir. Bu çerçevede bazı Ortadoğu ülkelerinde suç oranlarının artışı, söz konusu ülkelerde kısmi toplumsal değişim ve modernleşme dinamiklerinin gelişmesi ile doğrudan ilintili olarak görülebilir.

Suç oranlarının en çok arttığı ülkelerin başında da Türkiye gelmektedir. Türkiye’de işlenen suç oranlarının diğer Ortadoğu ülkelerine kıyasla, çok fazla gerçekleşmesi ve yıllar bazında gerçekleşen artışların nedeni, diğer ülkelere kıyasla Türkiye’nin modernleşme geçmişinin çok daha uzun ve modernleşme dinamiklerinin daha güçlü olması ile açıklanabilir. Diğer bir ifade ile çoğu Ortadoğu ülkelerinde modernleşme veya değişim dinamikleri Türkiye’ye kıyasla son derece cılız kalmaktadır. Özellikle Türkiye’de 90’lı yıllardan sonra benimsenen ve 2000’li yıllardan sonra hızlanan liberal politikalar, Avrupa birliği süreci ve küresel dünya ile iletişimin artmış olması, radikal ve köklü değişimleri beraberinde getirmiştir. Özellikle bu değişim sürecinde ortaya çıkan sorunlar, geleneksel değer ve kurumların zayıflamasında etkili olduğu söylenebilir. Türkiye’den sonra suç oranlarında artış eğilimi sergileyen ülkeler içerisinde dikkat çeken ülkelerin başında özellikle Kuveyt, Ürdün, Amman ve Birleşik Arap Emirlikleri gelmektedir.

Modernleşme süreci ile birlikte gelişmekte olan ülkelerde (Ortadoğu veya İslami olarak nitelendirilen ülkeler de dahil); aile yapılarının bozulması, sosyo-kültürel değerlerin zayıflaması, bireyselliğin gelişimi, sosyal denetimin zayıflaması, göreli yoksulluk ve ekonomik sorunların baş göstermesi gibi gelişmeler suç oranlarının artmasında etkili olan unsurlar olarak öne çıkmaktadır.

Modernleşme süreci ile birlikte sosyal kontrol mekanizmaları zayıflamakta ve normatif kurallar belirsiz olmaya başlamaktadır. Bu çerçevede ülkemizde ve Ortadoğu ülkelerinde artan suçluluk oranı, modernleşme perspektifinden analiz edilebilir.

Sonuç olarak; gelişmekte olan veya Orta Doğu Ülkelerinde suç oranlarındaki artışların nedenleri olarak şu unsurlar belirtilebilir:

- ❖ Göç ve kentleşmenin yarattığı sosyal organizasyonsuzluk,
- ❖ Nüfusun heterojenleşmesi,
- ❖ Değerler alanındaki değişim, sosyal sermayenin azalması
- ❖ Geleneksel veya enformel denetim unsurlarının zayıflaması
- ❖ Aile kurumunda meydana gelen değişim
- ❖ Ekonomik sorunlar (gelir eşitsizliği, yoksulluk, düşük gelir, alt sosyal sınıf) veya iş istikrarlığının yıkılması
- ❖ Bireyselliğin gelişimi ve kişisel çıkar arayışları
- ❖ Bireylerin ben merkezli, egoist bir motivasyonla hareket etmeye başlamaları,
- ❖ Kadının sosyal konumundaki dönüşümler,
- ❖ Suç işleme fırsatlarında meydana gelen artışlar,
- ❖ Artan ekonomik motivasyonlar,
- ❖ Kitle iletişim araçlarının giderek daha etkili olmaya başlaması. Özellikle internet kullanımının yaygınlığı da suç oranlarının artışında etkili olabilmektedir.

Toplumsal ve siyasal bir hareketlenme içerisinde bulunan Ortadoğu coğrafyasında gelecek dönemlerde modernleşme dinamiklerinin gelişmesi ve güçlenmesi ile birlikte suç oranlarında belirli bir oranda artışların gerçekleşeceği ve bazı suçların niteliğinde de belirli değişimlerin yaşanacağını şimdiden tahmin etmek güç değildir.

5. KAYNAKÇA

- Arı, T. (2005), *Geçmişten Günümüze Ortadoğu: Siyaset, Savaş ve Diplomasi*, İstanbul: Alfa Yay.
- Barak, G. (1998), *Integrating Criminologies*. Boston: Allyn and Bacon
- Barlow, H.D. (1993). *Introduction to Criminology*. New York: Harper Collins College Publishers.
- Braithwaite, J. (1989), *Crime, Shame and Reintegration*, Cambridge: Cambridge University Press.
- Fukayama, F.(1999). *Büyük Bozulma: İnsanın Doğası ve Toplumsal Düzenin Yeniden Oluşması*, (Çev: Zeynep Avcı, Aslı T. Aydemir). İstanbul: Sabah Kitapları Yay.
- Haddad, G. K. and Moghadam, H. M. (2011), “The Socioeconomic and Demographic Determinants of Crime in Iran (a Regional Panel Study)”, *Eur J. Law Econ*, 32: 99–114
- Harrendorf, S., Heiskanen, M. and Malby, S. (eds), (2010), *International Statistics on Crime and Criminal Justice*, United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC), Helsinki: Heuni Pub. İnternet erişim: <http://www.heuni.fi/Etusivu/Publications/HEUNireports/>
- Junger-Tas, J. (1996), “Youth and Violence in Europe”, *Studies on Crime and Crime Prevention*, 5: 31-58
- Serajzadeh, S. H. (2001), “Islam and Crime: The Moral Community of Muslims”, *Journal of Arabic and Islamic Studies*, 4/4 (2001–2): 111–31
- United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC) (2011), *Global Study on Homicide: Trends, Contexts, Data*
- Zhang, S.X. (1995), *Measuring Shaming in an Ethnic Context*. *British Journal of Criminology*. 35(2): 248-262.
- (<http://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/homicide.html>)
- <http://www.unodc.org/unodc/en/data-and-analysis/statistics/data.html>

